

2185

RTV
LJUBLJANA
Glavno uredništvo
TV programa

NASLOV ODDAJE

POLJUDNOZNANSTVENA
OSTANKI STARIH OBICAJEV
" ~~STARO IN NOVO~~ NA POHORJU "

Dne 22.XI.1963 od 18,30 do 19,00 Dejansko trajanje od 2 do 1

Napoved in navodila:

V današnjem predavanju vas bo ~~tok~~riš Boris Kuhar seznanil z rezultati raziskav etnografskega muzeja, letos poleti na Pohorju.

Redakcija izobraževalnih oddaj

Pripravil BorisKuhar

Odobril _____

Glavni urednik _____

Besedilo v _____ izvodih

Studio _____

Magnetoskop _____

Reportažni avto _____
film

Telekino _____

Glavno uredništvo prejelo 5/11-63

ob _____

Pregledal lektor P ob _____

Izvedba prejela dne 8/11-63 ob 13.45

Avtorizacija _____

Opombe _____

_____

_____

_____

RTV LJUBLJANA

POLJUDNA ZNANOST

ETNOGRAFSKE ZANIMIVOSTI T O H O R J A

FREDAVAL BO: BORIS KUHAR

REŽISER: MARIJA ŠEMETOVA

ASISTENT: IGOR PRAH

TAJNICA: MIŠA PIRNAT

ODDAJA; dne 22, nov. 1963.

audio

video

GLASBENI AVIZO

T LETOŠNJA RAZISKOVANJA
SLOVEN. ETNOGRAFSKEGA
MUZEJA.

T ETNOGRAFSKE ZANIMIVOSTI
POHORJA

FREDAVATELJ: Spoštovani gledalci, moja K 1 predavatelj
dolžnost je, da vas seznanim z najvažnej-
šimi rezultati letošnjih raziskovanj Slo-
venskega etnografskega muzeja v Ljublja-
ni. Ta namreč vsako leto z večje ekipo stro-
kovnjakov - etnografov razišče del sloven-
skega ozenlja, in skuša tako rešiti pred po-
zabo stvaritve naše ljudske kulture. Ob tem ne
raziskujemo le preteklosti, ampak zvesto bele-
žimo tudi današnje stanje.

Letos smo skoraj z 20-člansko ekipo raziskovali K karta raziskov.
jugo-zahodni del Pohorja, in sicer od njego- ozenlja
vih prvih pebočij nad Vitanjem tja do Skomarja
in Resnika, do osamelih kmetij visoko pod
Roglo. Zaradi primerjave smo raziskovali še del
Faškega Kozjaka in Stenice, ki mejita na Pohorje.
Proučevali smo življenje pohorskega kneta,
gozdarja in ofarja, probleme samotnih kmetij
nekdoč in danes, zanimale so
nas tudi vse spremembe, ki jih prinaša čas in
posledice teh sprememb.

Svet tega dela Pohorja je tako kot vse južno
Pohorje, hribovit, razčlenjen s številnimi
grapani. Tu je brez števila majhnih in velikih
oblih kop, ki jih ločujejo zelene dolinice in
grape ter globoko zarežani jarki, po katerih

TK panorana
Pohorja

Po ^{uzih}

tečejo v dolino potoki, rečice in hodourniki.

Hribine Pohorja so v svojem jedru iz tonalita, dacita, rula in podobnih kanenin, ki ne prepuščajo vode kot apnec n sosednjem Kozjaku.

Na teh kaneninah je najrodovitnejša prhlca, rodna orna zenlja tudi še v višinah nad tisoč metrov. Na našen raziskovalnem ozenlju so tudi najvišje vzpetine Pohorja. Tu je tudi 1.517m viška Roglja.

Izmed redkih pohorskih naselij bi predvsem omenil Skonarje, rojstno vasico ljudskega pesnika Jurija Vodovnika. Vas leži 950 m visoko. ~~Hiše so tudi tu skoraj vse zidane v breg, tako da so z ene strani zavarovane pred snežnimi zameti.~~

T

Skonarje

res a dante
misticni potok

Do lani je senkaj vodil le ozek, blaten ter strm kolovoz, potem pa so zgradili lepo avtomobilsko cesto, ki že privablja motorizirane turiste in izletnike. Ta cesta, kot nova cesta na Resnik in vse druge ceste, ki so jih zgradili in ki jih še gradijo pa ne privablja le turistov, temveč pospešujejo zblíževanje teh vasic in pohorskih gorskih samotij s svetom. Tu se sedaj izredno hitro vse spreminja. Spreminja se lice pohorskih samotnih kmetij, izginjajo črne kuhinje. Posamezne stavbe in naprave menjajo svojo prvotno funkcijo. Tako smo pri kmetu 1000 visoko na Pohorju našli v hlevu namesto konjev "fička".

T nove ceste

Za ta del Pohorja so značilne predvsem samotne kmetije. To pa so prava kraljestva zase.

Poglejmo si morda eno.

H kmetiji spada po več stavb; hiša, kašča K skica pch. kmetije
 gospodarsko poslopje, svinjak, kočja za ofarje-
 dninarje, razen tega spadajo k domačiji še mlin,
 žaga, čebelnjak in sušilnica za lan.

Še danes je večina hiš lesenih, navadno vsre- T lesena hiša
 kovih, redko tudi hrastovih tranov.

Nekatere hiše premožnejših kmetov imajo zidan T polzidana hiša
 sprednji del /dve stene/ tiste, ki omejujejo
 vežo in kuhinjo.

Hiše so vedno pritlične, le v višjih legah je T Vrhkletna hiša
 neka j izrazitih primerov vrhkletnih oz. vrh-
 hlevnih hiš. Spodnji del je grajen iz kamna,
 gornji je lesen.

Za pokrivanje streh so nekoč rabili škop T s slamo krita hiša
 / največ rženo slamo/.

V zadnjih desetletjih 19. stoletja so se T s šiklni krita
 uveljavili na strehah šiklni. To so tanke, 1 m streha
 dolge cepljene dēščice.

Danes pa že tudi šiklne vedno bolj izpodriva T z opeko krita
 opeka, predvsem opeka iz cementa, ki jo kmetje streha
 sami izdelujejo doma.

Pri raziskovanju hiš nas je predvsem zanimalo, K predavatelj
 kakšna je bila prvotna pohorska hiša - dinnica.

Iskali smo prvobitno dinnico na vsem terenu.

Prave, še danes ohranjene dinnice, žal nismo našli.

Nekje so jo podrli pred leti, zadnjo pa menda

lani. Po pripovedovanju pa smo lahko izdelali

rekonstrukcijo pohorske dinnice. Takale je:

Spodaj sta bila klet in hlev, nad tem parna in T dinnica - tloris
 skedenj, ki ju je od prostora za stanovanje

ločila shranba. V tem edinem prostoru pa je

stanovala družina. Tu je bila, tudi peč, ki je

inela kurišče kar v sobi. Dim je uhajal skozi

dva duška pod stropom. Dinnika hiša ni inela.

V mnogih hišah na Pohorju imajo še črna ^{K poud.} črna kuhinja kuhinjo, iz katere se vali dim skozi luknjo v stropu, skozi okna in vrata.

Take so kuhinje v pohorski hiši. Na tleh je ^T šrba kuhinja zbita zemlja, ~~pod stropom so obešeni dreгови,~~ ~~na katerih sušijo trske /nekoč tudi za razsvetljavo/ in sadja.~~ V kuhinji je tudi kurišče v peč, ki je v hiši. Velike so te pohorske peči.

Videli smo take, v katere gre naenkrat tudi po ¹⁸ hlebov kruha in imajo dve kurišči, ~~kot tala, ki jo vidite na sliki.~~ ^{- K poud.}

V mnogih hišah so še danes mala okna, ^{T₁₂} okno nekoč pa so bila še manjša, ~~v več hišah pa smo videli široka, tridelna okna, ki so prinesla sicer več svetlobe v hišo, skvarila pa videz in skladnost za oko tako prijetnega pohorskega čona.~~ ^{K poud.} ^T tridelna okna.

Skoraj v vsaki pohorski hiši še danes lahko ^T dušnik vidimo malo okence pod stropom - dušnik.

Skozenj je nekoč uhajal dim, ko so prostor še ^K pred. pokaže osvetljevali s trskami. Na več podstrešjih smo ^{čelešnik} še našli take čelošnike ali svetnike, kot pravijo tu tem pripravan, ki so držale trske za razsvetljavo. ¹ Nekod so jih uporabljali skoraj do druge svetovne vojne.

Glavni družinski prostor v hiši je "hiša", drugi je "hišca" in na nasprotni strani je ponavadi "štibic", ki rabi predvsem za bivanje prevžitkarjev.

Tan, kjer imajo pri domačiji tudi kaščo pa je ta ^T kašča bivališče prevžitkarjev.

Ali pa se straši, ko prepustijo kmetijo sinu, T sušilnica za lan
 umaknejo v sušilnico za lan ~~farje~~ ^{pojšto}
 Posebnost, so na Pohorju stanovanjske hiše T ofarska bajta
 za dninarje - ofarje. Vsak večji posestnik
 je imel po enega ali več ofarjev, ki so mu
 obdelovali posestvo. Plačilo so sprejemali v
 naturalijah. Za stanovanje je moral delati ofar
 n.pr. 40 dni, za voz drv 30 dni, da je odslužil
 zelnik 30 dni, itd. ^{Bil je popolni odraščajoči kmet.} Izkoriščevalski ofarski od-
 nosi na Pohorju ^{so spili} zanikajo, ostale pa so ofarske
 kočice, ki so v celoti lesene, mnogo manjše ^{in precejše} pod knečkim
 hiš, večkrat samo dve ali trocelične. V njih je le
~~hiša, kuhinja ali lopa, vse pa je združeno z najhlin~~
~~skednjem in hlevom.~~ ^{Ostala hišna - žičnjakova ofar, oziroma ofar -}
 Oprema v hišah je bila nekoč in je tudi še ^{se} K predavatelj
 danes na tem koncu nad vse skromna. Stanovanjska
 kultura je na izredno nizki stopnji. Vse pohištvo
 so izdelali doma, večina brez okraskov. ~~Kot sem že~~
~~omenil, so zelo dolgo še svetili s trskani in v~~
~~nekaterih hišah lahko še danes vidimo, da kokeši~~
~~spiijo pred predpečko. Stoli so se uveljavili~~
 šele po prvi vojni, ^{nejve} ~~večina~~ pa še danes v hišah
 rabijo le klopi.
 Na tem terenu smo odkrili še več doma izdelanih
 zibelk. V preteklosti ~~so~~ imeli v vsaki hiši
 po dve, eno manjšo in eno večjo. Tale je za do-
 jenčka, v sredini pa ima izrezano morsko tenco,
 pentagran, ki naj bi po sterem verovanju obva-
 roval otroka, da ga ne bi tlačila nora. ^{to reče}
 Po obsegu največja stavba vse kmetije p a je
 narof ali cimpr. ^{to} Dober kmet na to stavbo zelo
 gleda. Zato je velika za ^{tri} pet hiš. Mnogi narofe
 skrbno vzdržujejo, celo bolj kot stanovanjske

Čimeli so vendar
 slebo - saj v mesecih
 ko niso imeli dela
 na kmetiji, mi
 imeli hlev in tak
 kupaš, da so se ob letu
 hranili celo s kono

K predavatelj

T niza s klepni

K pred. pokažo
 zibelko.

T zibelko

T Marof predavatelj

T Marof -

otrok in ve
 vstavlja
 3 dele

hiše. Le v Breznen pri Vitanju si je neki kmet letos lepše obnovil hišo kot narof, zato pa se je zamiril vsej okolici.

Pohorci so dobri gospodarji. Živinoreja jim je poleg gozda glavni zaslužek in nekateri uredijo še danes po 20 in tudi še več glav živine, po 20 ovac itd.

Mnoge kmetije imajo še danes mlin in žito sani neljejo. T Mlin

Nekateri imajo tudi žage. Toda le redke od teh še delajo. Pred drugo svetovno vojno je bilo samo v Grabnu ob Dravinji, od Žreč do Skonarja nad 40 žag, prav toliko jih je bilo ob Hudinji, od Vitanja do Rakovca. T žaga

Danes delajo le 3 ali 4, vse ostale propradajo in v nekaj letih ne bo več sledu o njih. Da bi jih rešili pred pozabo, smo jih precej, takole dokumentirali.

Tako kot žage smo dokumentirali še razne druge donače obrti, ki jim teče zadnja ura tudi tu, na Pohorju. Tako je prišla v naše zapiske tudi zadnja velika kovačija ob Dravinji. Zgodovina Ošlakove kovačije pod Skonarjen sega približno 170 let nazaj.

Sedanji lastnik pa je pred nekaj leti nehaj delati in šel raje v službo v tovarno orodja v Žrečah. Le redko kdaj pa sedaj še udari lesen težak repač. Njegov zamolkli glas so preglasili stroji tovarne orodja v Žrečah.

Pred nekaj leti so vsi kmetje sejali tudi lan. Sušili so ga v posebnih sušilnicah - ferjačah, ~~izkopanih kar v zemljo~~. Nato so ga trli na veselih teritvah, o katerih smo zapisali tudi

K predavatelj

T Mlin

T žaga

K ~~propadajoča~~ ^{risba žage} hiša

K risba žage

K ~~znan~~

K skica kovačije

K ~~predavatelj~~

T ~~ferjača~~

~~pejskih~~

TRLICA

mного običajev in veselih dogodivščin.

Trli so ga s takimi trlicami, ki smo jih K predavatelj našli še skoraj pri vsaki pchorski hiši.

Žene so nato predivo predle v niti. Tudi ko T predica obkolovra-
lovrat ina še danes vsaka hiša, čeprav rabi tu kolovrat

sedaj v glavnem le še za prejo iz ovčje volne.

Kar več tipov kolovratov smo odkrili na Pohorju, TK - porisatelj

Prejo so nato večasih kar sami stkali na statvah,

pri nekaj hišah smo jih še videli. Tke pa sedaj na ten koncu le še Mutnik v Spodnjem Doliču in Tkavc na Resniku in Skaske na Deblu

Pri Tkavcu v Spodnjem Doliču smo tudi posneli TK film o tkavcu 5 minut

/TEKST FO MONIAŽI/

Film
Hofbauer

Stkan loden iz volnenih vlaken ali resovino - K predavatelj raševino, sukno iz volnene in lanene niti so

nato nesli še v valjarno, kjer sukno še

zgstijo - poplomenitijo. Toda tako kot z žegani

in kovačijo je tudi z zadnjo valjalnico v Vitanju,

zato smo ineli letos pravo srečo. Bili smo priča

zadnjemu valjanju domačega sukna na Slovenskem.

~~Tri leta je Ferber, kot pravijo še danes po~~

domače pri Hofbauerju v Vitanju, zbiral blago

od km tov, da je zbral 120 metrov sukna in lahko

pognal težke lesene stope.

Effekt valk in izpiranja sukna.

TK valjanje sukna
izpiranje sukna
oca 5 min

Film
Hofbauer

Le nakja kmetov smo še srečli, da so bili K predavatelj
oblečeni od nog do glave v obleko, izdelano iz
donačega sukna.

To je kmet Peternež iz Spodnjega Doliča. Ta TK kmet oblečen
nosi vso obleko iz raševine ali lodna, ▼ raševino
srajce ina le iz doma stkanega blaga. In ker
je bilo to za nas pravo doživetje in velika
redkost nam je kmet Peternež, čeprav norad,
šele po velikem prepričevanju in v nadomestilo
za nove hlače iz kangarna odstopil svoje lodnate
hlače in srajce.

To je izredno trpežno blago. Take hlače je lahko K predavatelj
kmet nosil celo večnost. Tudi praznično obleko
so si Fohorci izdelali iz donačega sukna, lodna.
Danes le še redki kmetje nosijo to obleko, vsi
ostali pa imajo obleko iz kupljenega blaga. Ko se
danes odpravi Fohorci v dolino s konjem, na mopedu ali
ali celo v avtomobilu, ga po obleki ne boš več
ločil od prebivalcev večjih krajev v dolini.

~~Naj vam pokažem nekaj slik noše Fohorcev
pred prvo svetovno vojno.~~

T noša Fohorcev

T "

T "

T "

Tako pa so pohorska dekleta in fantje oblečeni T poh. fantje in
danes. ~~in stari pa n. tudi dr. in to manj~~ dekleta

V nečem pa so prebivalci južnega Pohorja K predavatelj

le ostali zvesti tradiciji še danes. Živijo
nočno avtarktično. Marsikakšno stvar še
vedno izdelajo sami doma, največ jasno iz
lesa. V naše zvezke je prišel tudi nek, ki
še danes nočno drži: "Včasih je bilo vse
leseno, le igla je bila drenova!"

Ali pa: "Sam je destirimperanov,
tišlerjevi in Simpermanov;
vsaki farman je kolar,
vsaki purger je coklar."

~~Tudi ti verzi Jurija Vodnika so še~~
~~danes aktualni.~~ Kmet je sam stesal prvo zibelko
za dojenčka, sam mu je izrezlajl prve coklje.
Sploh je bila zelo razvita hišna dejavnost.
Cokle so si izdelovali kmetje sami ali pa tudi
razni starejši, za drugo delo nezmožni ljudje.
Nekaj je bilo že kar poklicnih izdelovalcev
cokel. Pohorski kmetje še danes hodijo v coklah
doma in na polju. Spomnise, da sem bil pred
leti v šoli na Pohorju na Skomarju in sem
naštel pred razredom 40 parov lesenih cokel.
Letos pa sem našel na istem mestu le še dva
para.

Mož, ki dela še danes odlične cokle je Ivan
Fungartnik v Vitanju,

TK izdelovanje cokel
tri minute

FILM

Nekoč in tega še ni tako dolgo je oče oolo K pokaže leseno
malemu šolarju izdelal šolsko torbo iz lesa. šolsko torbo
To smo našli še na podstetšju. Pohorski šolarji
danes nosijo svoje zvezke v usnjenih aktovkah
in šolskih nahrbtnikih.

Tudi posteljo je kmet navadno sam zbil iz K predavatelj
bolje obtesanih desk. Tako je sam doma izdelal
klop, skrinjo, omaro. Nekoč, in tega še ni tako
dolgo, je bil na Pohorju navada, da je sosed
stesal krsto za umrlega sosedu. Danes vsi sosedje
tega sicer ne delajo več, toda v vsakem, tudi

ni se
predavatelj
predmeti

manjšem okolišu je še po nekaj ljudi, tesarjev in priučonih mizarjev, ki še delajo krste. Od stare navade je ostal le še običaj, da še danes tisti, ki je izdelal krsto, mora imeti tudi poslovilni govor za umrlih.

Pesniki
Rod ljudskih pesnikov, ki jih je daleč proslavil Jurij Vodovnik, tod še ni izumrl. ~~Skraj pri vsaki hiši imajo kakšnega. Tudi takih, ki so spisali cele zbirke pesni smo odkrili več, doslej še neznanih.~~

V Grahnu pod Resnikom pa smo odkrili pesnika - tkalca, Martina Podgorška, ali pohorskega Tinčka po domače. Ta še danes pridno tke platno, zraven pa zлага pesni. Tudi o sebi jo je napisal. Pesneli smo jo na magnetofonski trak.

Poslušajte:

TK predavatelj

TK vključi magnetofon

T Podgoršek ob statvi

T Podg. na poti

T Podg. žena

g
Čudovit prirojen dar imajo Pohorci za rimo, za lepo besedo, za globoko doživeto izražanje svojih misli in hotenj.

~~Zato se nam dokaz tudi njihove gostije. Očet - gostije~~
je pomemben dogodek v življenju vsakega Po -

horca, zato jo še danes praznujejo na veliko.

Nekoč so gostije trajale od 2 do 4 dni,

danes pa le 1 do 2 dni. Na njih se je zbralo

tudi 100 svatov. Na gostiji, ki smo ji bili

julija priča na Rakovcu, pa jih je bilo 36.

Poroka je združena s svojevrstnimi običaji.

T - gostije

T - gostije

Ženitovanjski običaji so tu zelo pestri.

Začnejo se že z vasovanjem ali pa z za- K vključi magnetofon
nimivini ~~opisi snubljenja~~. ~~Poslušajte, kaj nam~~
~~je o tem povedal Alojz Kovše iz Skonarja.~~

Ženin si je vzcl po navadi svojega strica
ali pa svojega soseda in ga je naprosil,
da bi šel z njim svatovat. Navadno je bilo tó
že naprej dogovorjeno. Nevesta je doma pripra-
vila teren in ko sta prišla sta bila tam lepo
sprejeta. Če pa je bilo izredno, pa sta prišla tudi
nenapovedana, takrat pa so govorili o vsch no-
gočih stvareh, o letini, o živini,
ne vem o čem vse še. Nazadnje sta pa le zače-
la govoriti, da bi rada kupila neko telico.
To je bilo znamenje nevestinim staršem, po kaj
sta prišla. Videla sta tudi, kakšni so kaj od-
govori, če imajo kaj prodati ali ne. Končno
je moral starešina le z besedo na dan, in če
so se "zglihali" ali zmenili, sta bila zelo "fajn"
postrežena, podrob o so se tudi zgovorili kakšna
bo dota, to je bilo včasih tudi še prvo vprašanje,
kdaj naj bi bila ~~gestija in potem~~ sta okrog polno-
~~či pijana kolovratila proti domu."~~

Ob tem ~~se~~ ^{le} zanimivost, ženin je moral dati aro
nevesti. Pred vojno tudi do 1000 dinarjev, zato,
da je pogodba bolj držala. V primeru, da bi se
pogodba (ne zaroka, te na tem delu Fohorja ne
poznajo) razdrla, so morali nevestini starši
vrniti dvakratno vsoto aro.

Danes pa se izredno redki primeri snubljenja,
Danes hči, ki se hoče nožiti, staršem kar pove:

V tem odmerjenem času sem vam lahko naštel le nekaj podatkov, z nekaj področij, ki smo jih raziskovali. Že iz tega pa ste lahko videli, da je etnologija obširna veda, ki zajema številna področja. Iz teh nekaj skopih ugotovitev pa ste lahko tudi videli da je ta del Fohorja izredno zanimiv in da se ga splača kdaj obiskati. Tiste, ki pa jih te stvari bolj zanimajo, vabim na razstavo v Slovenskem etnografskem muzeju, ki bo održa prihodnji mesec in bo prikazala bogato ljudsko kulturo, življenje ljudi jugo-zahodnega dela Fohorja. *Že danes pa vidimo kancete, ki niso več potrebni.*

T - Predaval je:

.....

Ženitovanjski običaji so~~č~~ tu zelo pestri. Začneje se že z vasovanjem ali pa zanimivimi opisi snubljenja. Poslušajte, kaj nam je o tem povedal Alojz Kovše iz Skomarja.

K Vključi magnetofon

TK v Ženin si je vzel ponavadi svojega strica ali pa svojega soseda in ga je naprosil, da bi šel z njim svatovat. Navadno je bilo to že naprej dogovorjeno. Nevesta je doma ~~in~~ pripravila teren in ko sta prišla sta bila tam lepò sprejeta. Če pa je bilo izredno, pa sta prišla tudi nenajavljena, takrat pa so govorili o vseh mogočih stvarih, o letini o živini, ne vem o čem vse še. Nazadnje sta pa le začela govoriti, da bi rada kupila neko telico. To je bilo znamenjenevestinim staršem, po kaj sta prišla. Videla sta tudi, kakšni so kaj odgovori, če imajo kaj za prodati ali ne. Končno je moral starešina le z besedo na dan, in če so se zglihali ali zmenili, sta bila zelo fajn postrežena, podrobno so se tudi zgovorili kakšna bo dota, to je bilo včasih tudi še prvo vprašanje, kdaj naj bi bila gostija in potem sta okrog polnoči pijana kolovratila proti domu.

Ob tem še zanimivost, ženin je moral dati aro nevesti. Pred vojno tudi po 1000 dinarjev, zato, da je pogodba bolj držala. V primeru, da bi se pogodba (ne ~~zaroka~~, te na tem delu Bohorja ne poznajo) razdrla, so morali nevestini starši vrniti dvakratno vsoto are.

R prednesel

Danes pa so izredno redki primerni/snubljenja. Danes hči, ki se hoče možiti staršem kar pove: Možila se bom. se bolj enostavno, kot je nekoč bilo.

Sedaj pa samo še nekaj besed o ljudskem ~~xxx~~ verovanju in praznoverju. tega smo še precej zasledili in prav to je še stopnjevalo nasprotja med starim in novim.

V Spodnjem ^uoliču sem videl kmeta, kako je, ko se je pripravljalo za nevihto zakuril ogenj iz blago-

TK čar nje lepega vremena z loncem

slovljenega lesa v starem črnem loncu. Z njim je nato kadil navse strani v trdnem prepričanju, da bo pregnal nevihto, grom in točo. Težkim srcem nam je odstopil ta lonec, pa mu je verjetno bilo kasneje žal. Komaj smo se spustili s hriba, se je že pripodila nad Pohorje nevihta s treskom in gromom.

Čarovnice so bile skoraj tja do druge svetovne vojne v modi na Pohorju. Verovali so vanje, saj so prizadele Pohorcem precej nevšečnosti; delale so nesrečo pri živini, v gozdu itd. Skorajda nismo srečali starejšega kmeta, ki gane bi vsaj enkrat v življenju zažarale čarovnice, ali pa da ni videl svetlečega Škopnika, ki rje ponoči letal nad hribi. Star kmet me je resno vprašal: "Kako je to, da sedaj po vojni ni videti ne čarovnic, ne Škopnikov ne belih žena, prej pa so imeli kar večkrat na leto kar prave množične sestanke na njegovi trati. Gotovo je temu kriva kaj atomska bomba? Takole je menil pohorski kmet.

Od čarovih pripomočkov, ki so jih nekoč zelo uporabljali pri zdravljenju naj omenim zdravljenje bradavic s prenašanjem na drugi predmet. Zato so naredili zareze na trščico ali pa vozle na niti. Na splošno je sploh znano, da bolezen "prepelejo" na drevo (brezo, bor, bezeg). To je tako zvana transplantacija. Zanimivo je tudi staro verovanje, da prinaša ukraden predmet srečo. Tako n.pr. odrežejo sosedovi kravi nekaj dlak in jih dajo pojesti svoji, da bi imela več mleka, ali pa prinesejo lep klas žita s sosedove njive na svojo njivo. ~~Zanimivo je tudi južensko čaranje. Če hoče dekle dobiti nekega fanta mu mora dati pojesti jajce, ki je prej prišlo v dotik z dekletom.~~

Novi čas pa je prinesel tudi v ta verovanja, v ta zaenkrat še odmaknjen svet, kopico sprememb. Tako lahko iz naših zapiskov zvemo, da ima že vsaka druga hiša na Pohorju radio, da danes vse žene rodijo v porodnišnici, pred nekaj leti pa je bila redka tista, ki je rodila doma. Zvemo, kako se je